

Camille Flammarion. — Anton Debeljak:

Ljubezen na zvezdah.

„Kaj ti je danes?“ sem zaklical, opazivši Andreja prihajati v moj kabinet z zmedenim, zmučenim, čisto bledim obrazom, z izbuljenimi očmi, z razmršenimi lasmi, z utrujeno hojo, kakor bi prihajal z daljne poti. „Gotovo nisi nocoj ogledoval zvezd, dasi je bilo nebo tako krasno, kakor že dolgo ne!“

„Ravno narobe! Ogledoval sem nebo vso noč in do sedaj se ne iznebim presenečenja, tako da nisem zadremal niti trenotek. Še ves sem omamljen. Ali to, kar ti smatraš za grozo, je zgolj prijetna, razkošna osuplost, kateri je sledila brezmejna žalost, tako silna zavzetost, da se je ne morem otresti.“

„Odkril si torej kako novo zvezdo sanjarskega šara, nekakšno meglovino prav posebnih oblik, ali repatico z blaznimi lasmi ter po tako močnem razburjenju potem nisi mogel zaspati?“

„Še čudnejši dogodek, da si ga sploh ne moreš predstavljati. Sanjalo se mi je o Dori, moji mrtvi ljubezni!“

„O! ta tvoja domišljija! Kolikrat se je že s tabo poigrala! Še zblede se ti od teh omam in premot. In vendar je tvoj duh tako resen in miren. Čuvaj se. Že sem ti to povedal. To je nevarna strmal. Malo preveč si pesnika. Imam rajši računoslavec; računstvo je gotovejše.“

„Ne pričkam se. Premota in omama, sen, vse, kar hočeš; a jaz sem še docela razdražen po tem, kar sem videl in slišal. Pa vendar to ni bilo nikakor nespametno.“

„No, dobro, pripoveduj mi svojo zgodbo. Ne dvomim, da je jako zanimiva.“

* * *

Moj prijatelj Andrej je bil nekako petindvajsetleten mladenič, odličen raziskovalec neba, rišoč zelo točno planetne poglede Marta, Jupitra, Saturna, kar je bilo njegov konjiček, ali bil je nekam sanjavega, skrivnostnega značaja. Uničila ga je bila velika nesreča in od te dobe, sicer nedavne, je ostal pogreznjen v stalno žalost. Imel je za družico in ljubil mlado dekle bujne krasote, sanjavo kakor on, ognjeno in strastno, katero je naglo izgubil po trimesečnem oboževanju. In celi dve leti ni

mislil na nič drugega nego nanjo in jedva jo je kedaj za trenotek pozabil sredi svojih znanstvenih del, ki so mu popolnoma dosti dajala posla. Življenje brez nje je bilo otožno, brezbarvno in on je često koprnel po smrti. Mislil je, da brzo umre, in zares je njega zdravje, drugoč tako cvetoče, polagoma ginilo. Verjel je tudi v trajanje duše po smrti ter se vedno popraševal, kje je neki sedaj njega ljubljenska. Pogosto mi je pravil, da se mu je sanjalo, kakor bi bila ona pri njem, kakor bi čul njen notranji glas govoriti njegovu duši. Poskušal sem, pregnati mu podobne misli, katere sem imel za kvarljive njegovu ubranosti, in že sem menil, da ne misli več na to, ko je ravno tistega jutra prišel k meni tako zmešan in vznemirjen.

Pravil je, da se je okoli dveh zjutraj, ko je motril z daljnogledom eno krajino rimske ceste, prav zvezdnato, nekako dotaknil z lečo krasnega sozvezdja Laboda, in da ga je prevzelo čarobno dvozvezdje Albirej, složeno iz dveh solnc, enega zlato žoltega, drugega safirnega. Mej tem ko je ravnal precej močni okular na modro zvezdo in nameraval raziskovati v šarokazu nje zanimivo svetlobo, je čutil v očesu naenkrat nekako slepilo, ki ga je pripisoval spočetka silnemu svitu zvezde, in takoj nato je zaznal na rami slab električni udar. Kljub temu je opazoval dalje ter pripeljal šarokaz k leči. Vendar pa se je, bodisi radi utrujenosti po opazovanju ali iz potrebe trenutnega počinka, vsedel na velik blazinjak, kjer si je navadno po dolgih opazovanjih odpočival, ter na hip zadremal. Mesečni žarki so padali v sobo skozi steklo kupole in trosili na tleh tanko mrežo modrikaste luči ter gladili aparate, krogle in mape. Hotel je vstati in nadaljevati šarokazna opazovanja, toda v tem je uzrl tik sebe, z lastnimi očmi, po mesecu ozarjeno postavo oboževane svoje ljubice ter se začutil mahoma kakor primraženega na blazinjak po nekaki višji magnetični sili. Vendar dam besedo Andreju samemu, kajti tukaj je doslovno to, kar je pripovedoval.

* * *

Dora je stala pred mano. Nad njo je žarel Albirej. Moja miljenka je bila še lepša nego nekoč, idealizirana in takorekoč osenjena z nebeškim osvitom. Prvi moj dojem je bil groza. Bal se nisem nič, ampak čutil sem, kako me preletuje od nog do glave leden mraz, in začel sem se tresti. Obležal sem na blazinjaku, kakor bi mi bilo telo svinčeno. Gledala je name nežno z velikimi višnjevimi očmi, ki so se zdele venomer odprte za nove groze, in pravila je živo:

„Zakaj te ni? Pričakujem te. Midva dosedaj nisva poznala ljubezni!“

Zvok njenega glasu je bil isti ko svoj čas, prikazen je izgubila svoj tuji značaj in postala takorekoč naravna.

Na ta rahli očitek, na to boleost, na to hrepenenje so se pojavili vsi trenotki najine sreče živo pred menoj in najini neskončni poljubi ter razkošne razvnetosti, vse te čarne slike so urno vstale v mojih možganih, me prešinile z bliščem žareče radosti in nisem si mogel kaj, da ne bi odgovoril:

„Kako! nisva poznala ljubezni?“

„Zatrdno ne,“ je odvrnila ona. „Okusila nisva od nje nič izven nizkih počutkov . . .“

„O! kako izborne! . . .“

„Da, za zemljo. Ali kakšna razlika je tukaj!“

„Kje?“

„V sestavu modrega solnca Albireja.“ In obvestila me je, da biva tam, sredi nekakega naroda angeljev. In odkar sem poslušal, se mi je zdelo, da živim novo življenje. To ni bila več smrt, bilo je življenje. Bil sem zopet z njo kakor nekdanj.

„Da,“ je pristavila, „kakšna razlika med ljubeznijo tam in ljubeznijo, katero sva doživela na zemlji.“

Priznavam, da sem imel pri tej novici neprijeten občutek.

„Kako to veš?“ sem zaklical, zboden z rahlo in čudno ostjo ljubosumnosti.

„Tepček, vedno tepček!“ je odvrnila s čarobnim usmevom. „Ljubosumen na mrtvo!“

„Saj ti nisi mrtva, ko mi govoriš o ljubezni in priznavaš, da okušaš radosti, neznane na zemlji. Nikakor, nisem ljubosumen. Toda ljubim te neprestano. No, pripravljen sem prevdariti. Izrazi se bolje.“

„Na zemlji imamo samo pet čutov. Vid, sluh, vonj, okus in tip igrajo vsak svojo ulogo v naših občutkih, čeprav prava ljubezen biva bistveno v medsebojni privlačnosti duš. Imamo zgolj pet smislov, ali bolje, štiri.“

„In danes jih imaš več?“

„Sedemnajst. In ponavljam, da čakam nate. A mej temi sedemnajsterimi je eden, ki prekaša vse, odtehta vse in ki se lahko sam po sebi zove čut ljubezni.“

„To je?“

„To je električni čut. V ljubezni igra elektrika važno ulogo, tudi mej pozemskimi ustroji, akoprem so tako topi in grobi. Ljudska duša je bistvo osnovno električnega značaja, ki izžariva v daljo iz našega gmotnega, vidnega telesa. Ta elektrika izloča nevidne valčke, jako različne od svetlobnih valov.“

„Da, vem to,“ sem se odrezal v svojem računoslavnem duhu, „svetlobni valovi imajo $\frac{3}{10.000}$ milimetra dolžine, dočim so električni vali 30 centimetrov dolgi.“

„Tega ne znam.“

„Razumem tedaj docela jasno, kar praviš o bistveno razni dolžini tresljajev, povzročujočih električne ali svetlobne učinke.“

„Nobeden peterih čutov pozemskega života ne more pojmiti električnih valov. Pri nas pa je to prvi od naših sedemnajst čutov. Mnogo važnejši je nego sam vid.“

Zakaj se ljubimo? Zakaj imamo svoje naklonjenosti in zoprnosti. Zakaj ostajamo ravnodušni? To je vam neznana tajnost, mej tem ko je pri nas velepreprosta, kajti shvačamo jo s posebnim smislom. Duša, ki je električne podstati, izdaje okoli sebe nevidne električne vale, nevidne za vas, umevne za nas. Moreš jih primerjati z zvočnimi valovi, izhajajočimi iz strun gosli, harfe, klavirja. Če ti zvočni valovi srečajo na svoji poti drugo struno, ki ima lastnost, da se trese soglasno s prvo struno, tedaj ta druga struna izda glas, čeravno se je ni nihče dotaknil. To izkušnjo lahko napraviš vsak dan.

Kadar se dve duši treseta v sozvočku, ali bolje rečeno, v harmoničnem akordu, se njuni valovi vzajemno srečujejo, spajajo, zasnobijo in evo dveh duš vkup spetih s spono trdnejšo od železa! Niso se združile edinole njune oči, marveč vse njuno bitje. Ako je soglasje dovršeno, tedaj je spojitev neločljiva. Slednji trud, prepričati to zvezo je zastoj. Uresniči se slučajno v smrti.

Ako pa se srečajo nesozvočni tresljaji, vznikne mrzost, zoprnost, in vse krasno umovanje je brezplodno. Ta človek mi je protiven. Ta ženska mi trga živce. Ne prizadevajte si, popraviti prvi utis, bilo bi zaman.

Torej, mi na Albireju vidimo te tresljaje duše, ta etrova valovanja, kakor vidite vi svetlobo; mi jih doumevamo s svojim električnim čutom, dočim ostajajo vam tuja.

Ta električna tresenja, ki tvorijo nekako ozračje ljubezni, so vam na zemlji neznana. Okušate tedaj ljubezen skoro tako, kakor sliši glušec godbo.“

„O!“ sem kliknil, „kako si nehvaležna!“

„Nikakor ne, oboževanec moj, spominjam se vsega. Spomni se samo, da je ljubav zaupna združitev dveh bitij. V pozemskih ljubeznih se ne strne nikdar dodobra eno z drugim! Tukaj pa, kjer je električni čut povsem razvit, sta najini telesi kakor dve električnosti, ki se v blisku izenačita. Spojitev je tako krepka, da obe bitiji, ki se objemata, tvorita eno samo.“

„Kakor vodik in kisik, spojivši se, izgubita svojo osobitost in tvorita edino kapljico vode, blesteč biser, ki obsega vso mavrico, vsebuje Vsemir. Ali kaj?“

„Potem je mogoče srečati se znova. Ne vem, kako se pojav udejstvi, toda nastane vstajenje.“

„To ni nemožno. Saj elektrika razkroji spet vodni kanec, odloči kisik od vodika, ki sta ga bila stvorila!“

„Ti umeš vse razlagati učeno. Jaz sem ostala žena, jaz ne razjasnjujem ničesar.“

„Prav,“ sem dodal, „ali pridemo do izgube zavesti svojega ob-
stanka, k resni smrti in pa k preporodu?“

„Razumeš sedaj, kako naših sedemnajst čutov, ovladanih po prvem, električnem smislu, pojmuje dojme, proti katerim so vaše najživejše radosti na zemlji zgolj surovi počutki mehkužcev? In kaka svetloba nas objema! Kakšni cveti! Kaki vonji! To je kakor stalni zamik. O, ko bi prišel ti, ko bi bil tam ti!“

„Kaj me ne moreš vzeti s seboj!“ sem kriknil in se vrgel k nji.

„Pojdi!“

Objel sem jo z rokami, pritisnil svoje ustnice na njene in bil sem ta trenotek v naročju sinje svetlobe, silno sladke in mile, kamor me je odnesla Dora na neizmernih krilih. Bil sem privit k njenemu životu in izgubljen v zamaknenju. Številna bitja, letajoča krog naju v ovzdušju, so imela pododo žen-kačjih pastirjev, s tipalkami, puhom, zračnimi udi, ki so menda predstavljali nove čute, o katerih mi je pravila. Razumel sem, da sem bil naglo prenesen na neko premičnico višnjevega solnca Albireja. Modri slapovi so grmeli po skalah in drveli k neskončnemu vrtu, posejanemu s prelestnim cvetjem. Ptiči z blestečimi perotmi, nalik svetlobnimi, so polnili zrak s svojim krikom.

„Zletiva skozi ta svet,“ je dejala, „v smeri k zapadnemu obzoru in stopiva v dvorec noči.“

Obdana z ozarjeno poluoblo sva dospela v polnoč. Vse pečine, vse rastline, vsa bitja so žarela v modrikastem, zelenem ali rožnatem, v fosforescentnem ali fluorescentnem sijaju. Te skale so imele ka-li svojstva nalična svojstvom barnatih fosforečnanov in žveplenikov, ki spravljajo v sebi solnčno svetlobo tekom dne in jo izžarivajo po noči. Letajoča bitja so bila takisto svetla, po načinu kresnic. Noč na teh premičnicah ni nikdar popolna, deloma zbok te posebne svetlikavosti vseh predmetov, deloma radi drugega, zlatega Albirejevega solnca, katerega oddaljena luč je skoro vedno navzoča, in tudi vsled obroča, sličnega Saturnovim krogom, ki ga razsvetljuje dvoje raznobarnih solne in je zdaj moder, zdaj rumen in zopet zelen ter širi o polnoči najčudovitejše bleske. Kako je ta naš ubogi mali pozemski svet, o katerem mislimo, da je vse, neznaten v primeri s temi nadzemskimi čudi!

Moja krasna in miljena Dora me je z ljubeznijo zanašala na kreljutih in izstopila sva na breg jezera, pokritega z gostim grmičjem, katerega široki listi so se razprostirali ko zelene zibeli nad mahovo preprogo, posejano s tisočeriimi cvetovi.

„Tukaj je moj dom,“ je rekla, „odpočijva si.“

V svoji grozi in navdušenju sem jo hotel vzeti v naročje in piti z njenih usten božansko brezmejno srečo njene ljubezni; komaj pa se je ona doteknila tal, se ji je takoj nje pozemska podoba premenila v podobo onih bitij, ki so prhutala po vzduhu. To ni bila več moja Dora. Bila pa je še krasnejša in zornejša in pred njo sem čutil, da nisem nič drugega ko pozemski črviček.

„Da me boš še ljubil, da me boš čedalje bolj ljubil, ti je treba umreti. Zapusti zemljo, tu bodeš z menoj.“

„Mar še nisem ostavil zemlje?“ povprašam ves začujen.

„Ne, poglej!“

Doteknila se je mojega čela s koncem tipalke in jaz sem začutil živahen električni stres. Odprl sem oči — pa bil sem sam, na blazinjaku. Moja dragica je izginila. Ne dvomim več, da stanuje zares na oni zvezdi v Labodu. Ona me kliče in jaz jo uzrem brzo. Rajši jo imam nego kedaj poprej.

* * *

To je povedal Andrej. Ta pojava je tako delovala nanj, da je od tega dne njegov duh takorekoč neprestano blodil izven Zemlje. Njega slabo zdravje je ginilo; on pak je živel blažen v svojih sanjah — s hrepenenjem, stalno mislijo, da jih ugleda uresničene.

Nisem bil nič presenečen, ko mi je nekaj mesecev po tem pripetljaju prišlo poročilo o nagli smrti mojega dragega prijatelja. Neke krasne letne noči je imel bržkone isto videnje ter se zleknil v isti blazinjak, poleg velike ravnikove leče, naperjene na Albirej; zarana so mislili, da spi. Ali njegovo telo je bilo dočista mrzlo. Na desni strani je ležala drobna stekleničica s kianovodikovo kislino, katere zadostuje en sam konec, da se pretrgajo vezi, ki spajajo dušo s telesom.

Iz knjige: Zvezdne sanje.

